



**IQTISODIYOT TARMOQ VA SOHALARIDA AKTIVLARNI
BOSHQARISHNING ZAMONAVIY YONDASHULARI**

Musayeva Jamila Karomatovna

Buxoro Davlat texnika universiteti

katta o'qituvchisi

jmk_1973@mail.ru

Bugungi kunda iqtisodiyot tarmoq va sohalarida aktivlarni boshqarishning zamonaviy yondashularini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi

Aktivlarni boshqarish moliyaviy aktivlarni - har xil turdagi qimmatli qog'ozlar (aktsiyalar, obligatsiyalar va boshqalar) va investitsiyalar, ko'chmas mulk (qurilish va lizing), boshqa aktivlarni (mavjud asbob-uskunalar, transport, uzatish moslamalari kabi asosiy vositalarni va asboblarni ijaraga berish), shuningdek, litsenziyalar, tovar belgilari, royalti olish, huquqlarni sotib olish va sotish va boshqalar kabi nomoddiy aktivlarni professional boshqarish bo'lib, uning maqsadi investorlar uchun foyda olishdir. Bu holda investorlar kompaniyalar (sug'urta kompaniyalari, pensiya jamg'armalari, korporatsiyalar va boshqalar) yoki xususiy investorlar (to'g'ridan-to'g'ri yoki jamoaviy investitsiyalar orqali) bo'lishi mumkin.

Aktivlarni boshqarish - bu aktivlarni eng tejamkor (barcha xarajatlar, risklar va ishlash xususiyatlarini o'z ichiga olgan holda) ishlab chiqish, ishlatish, saqlash, modernizatsiya qilish va tasarruf etishning tizimli jarayoni hamdir. Odatda moliyaviy sektorda investitsiyalarni boshqalar nomidan boshqaradigan trast kompaniyalari uchun va davlat sektorida infratuzilma loyihalarini boshqarishda xarajatlar, xavf, xizmat, samaradorlik va barqarorlikni optimallashtirishga muvofiqlashtirilgan yondashuvni ta'minlash uchun foydalaniladi. ISO 55000 [English] xalqaro standarti aktivlarni boshqarish uchun boshqaruv tizimiga qo'yiladigan talablarni o'z ichiga oladi. [2]

Aktivlarni boshqarish - tegishli xarajatlar bo'yicha xizmatlarning eng yaxshi darajasini ta'minlash uchun aktivlarga qo'llaniladigan boshqaruv, moliyaviy, iqtisodiy, muhandislik va boshqa usullar to'plami bo'lib, [3] quyidagilardan iborat:

➤ *Jismoniy aktivlarni boshqarish* - bu tuzilmalar, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish inshootlari, energiya, suv va oqava suvlarni tozalash inshootlari, taqsimlash tarmoqlari, transport tizimlari, binolar va boshqa jismoniy vositalar kabi jismoniy aktivlarning butun hayotiy tsiklini (shu jumladan loyihalash, qurish, ishga tushirish, foydalanish, texnik xizmat ko'rsatish, ta'mirlash, o'zgartirish, almashtirish va foydalanishdan chiqarish-utilizatsiya qilish) boshqaruv amaliyotidir. Cheklangan



byudjet ostida aktivlarni ishlatish va saqlash ustuvorlik tizimini talab qiladi. Kompaniyalar ko'pincha investorlarga kalit yechimlarni taklif qilish yoki aktivlarning to'g'ri ishlashini ta'minlash uchun boshqaruv kompaniyalari bilan hamkorlik qiladi. [4] Aktivlar tizimlaridan ma'lumotlarning ortib borishi mulkchilikning umumiy qiymati tamoyillarini alohida tizim, bino yoki butun to'liq aktivlarini boshqarishda qo'llash imkonini beradi;

➤ Infratuzilma aktivlarini boshqarish - davlat sektori aktivlarini, kommunal xizmatlarni, mulk va transport tizimlarini boshqarish, hamkorlikda va dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish jarayonlari orqali inson, qurilgan va tabiiy muhit o'rtasidagi kelajakdagi interfeyslarni [5] shakllantirish;

➤ AT aktivlarini boshqarish - bu AT muhitida hayot aylanishini boshqarish va strategik qarorlar qabul qilishni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy, shartnomaviy va inventar funksiyalarini birlashtirgan biznes amaliyotlari to'plami;

➤ Raqamli aktivlarni boshqarish raqamli aktivlarni, mualliflik huquqi litsenziya shartnomalarini o'z ichiga olgan elektron media kontentini boshqarish shaklidir. [6]

➤ Ko'chmas mulkni ishonchli boshqarish ko'chmas mulkni ijaraga berishdan passiv daromad olish usullaridan biridir. Mulk egasi o'z mulkini boshqarish [7] huquqini boshqaruvchi kompaniyaga topshiradigan boshqaruv.

➤ Korxona aktivlarini boshqarish tizimlari - bu tashkilot aktivlarini boshqarishni qo'llab-quvvatlovchi aktivlar haqida axborot tizimlari. Aktivlar [8] menejerlari o'zlarining tashkiliy maqsadlariga erishish uchun asosli qarorlar qabul qilishlari kerak, buning uchun yaxshi aktivlar haqida ma'lumot, shuningdek, etakchilik, strategik ustuvorliklarning aniqligi, vakolatlar, idoralararo hamkorlik va aloqa, ishchi kuchi va ta'minot zanjiri ishtiroki, xavf va o'zgarishlarni boshqarish tizimlari, ish faoliyatini monitoring qilish va doimiy takomillashtirish [9] kerak.

➤ Asosiy vositalarni boshqarish - bu moliyaviy hisob maqsadlarida asosiy vositalarni kuzatishga qaratilgan buxgalteriya jarayoni. Korxonaning asosiy fondlarini [1] boshqarish jarayoni inson va mehnat vositalarining samarali o'zaro ta'siri uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, kerakli natijaga erishishni ta'minlashni o'z ichiga oladi [1]. Bunday holda, korxona menejerlari boshqaruv sub'ekti sifatida ishlaydi va boshqaruv ob'ekti, qoida tariqasida, alohida turlar, asosiy vositalar guruhlar, ishlab chiqarish liniyalari yoki umuman korxonaning mulkiy majmuasi emas, balki "odam - mehnat vositalari" o'zaro ta'sir tizimidir. [10]

Korxonaning asosiy vositalarini boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari ko'p jihatdan ularning qiymat aylanish davrining o'ziga xos xususiyatlari [11] bilan belgilanadi. Asosiy fondlar tarkibining alohida turlari va guruhlar bo'yicha xilma-xilligiga qaramasdan, bu sohada aktivlarni boshqarishning maqsadi nisbatan sodda –





ularni o'z vaqtida yangilashni ta'minlash va innovatsion iqtisodiyot sharoitida ulardan foydalanish samaradorligini [12] oshirishdir. Asosiy vositalarni boshqarish quyidagi iqtisodiy dastaklarning rolini oshirishni nazarda tutadi:

- amortizatsiyaning oqilona variantlarini tanlash;
- ob'ektlarni konservatsiya qilish yoki ulardan zarur hollarda safarbarlik kuchlari uchun foydalanish;
- asosiy vositalardan foydalanish muddatini asoslash;
- yuqori sifatli inventarizatsiya va ko'chmas mulk xavfsizligini ta'minlash;
- ob'ektlarni ob'ektiv qayta baholash;
- soliqni rejalashtirish.
- Yangi aktivlarni sotib olish o'rniga, korxonalar joriy aktivlarni tashkilotning o'zgaruvchan ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish uchun qayta ishlatish yoki yangilash mumkinligini baholashlari [13] mumkin. Kompaniya o'z aktivlarini qanchalik yaxshi va samaraliroq boshqarsa, uning investitsiyalari qiymatini maksimal darajada oshirish istiqbollari shunchalik katta bo'ladi. Asosiy vositalardan foydalanish samaradorligi [14] darajasi odatda boshqaruv tizimining samaradorligi bilan belgilanadi, bunda takror ishlab chiqarish jarayoniga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillarni hisobga olish kerak. Shuningdek, har bir omil iqtisodiyotning [15] turli sohalari va tarmoqlariga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi. Aktivlarni to'g'ri va oqilona boshqarish [16] milliy xo'jaligimizning turli guruhleri manfaatlarini ko'zlab samarali foydalanish, innovatsiyalarni joriy etish va foydali moliyaviy natijalarga erishish uchun asosdir.

Использованная литература

1. Cantoni L, Danowski J 2015. Communication and Technology De Gruyter Mouton: Berlin
2. Karomatovna M. J. THE NEED FOR MANAGEMENT OF RENEWAL OF FIXED ASSETS IN INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UZBEKISTAN //GWALIOR MANAGEMENT ACADEMY. – C. 145.
3. Musayeva J. KORXONALARDA ASOSIY AKTIVLARNI BOSHQARISH //QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI. – 2024. – T. 11. – C. 120-124.
4. Musayeva J. K. O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA AKTIVLARNI BOSHQARISHNING O'RNI VA ROLI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – T. 3. – №. 4. – C. 554-564.





5. Musayeva J.K. O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda korxona aktivlarini boshqarish, globallashtirish va integratsiya jarayonlarining ta'siri. СОЛИҚ ВА ҲАЁТ ЭЛЕКТРОН ИЛМИЙ ОММАБОП ЖУРНАЛ, II СОН. 2023, 13-19-bet

6. Karomatovna M. J. IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //British View. – 2023. – Т. 8. – №. 5. [View of IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN | British View](#)

7. Musaeva J. K., Khalilova M. A. FEATURES OF INVESTMENT PROCESSES OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 618-628. <https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/3763/3615>
DOI: <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/BGTE7>

8. Musaeva J.K. Evaluation of the fixed capital of enterprises and the main ways of their effective use. "ЛОГИСТИКА ВА ИҚТИСОДИЁТ" илмий электрон журнали. 2022 йил 2 сон. 70-77 bet

9. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. Қ. КОРХОНАЛАРНИНГ АСОСИЙ КАПИТАЛИНИ БАҲОЛАШ ВА УЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 200-217.

10. Мусаева Ж. К., Жумаева Д. Х. Особенности анализа основных фондов и инвестиций на предприятиях //Бенефициар. – 2019. – №. 52. – С. 7-10.

11. Мусаева Ж. К. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА. – 2017.

12. Karomatovna M. J. YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONA AKTIVLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI //XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 466-469.

13. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. ИННОВАЦИОННЫЕ СТРАТЕГИИ В УПРАВЛЕНИИ ПРОЕКТАМИ //Актуальные проблемы современной науки. – 2014. – №. 3. – С. 27-29.

14. Низамов А. Б., Мусаева Ж. К., Мадримов М. О. НАПРАВЛЕНИЯ ЦИФРОВИЗАЦИИ И ИНВЕСТИРОВАНИЯ В ОСНОВНОЙ КАПИТАЛ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ //XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 336-340.



15. Karomatovna M. J., Akram o'g'li A. A. ZAMONAVIY SHAROITLARD A BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA TAYM MENEJMENTNING O'RNI //XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI. – 2024. – T. 1. – №. 1. – C. 240-245.

16. Karomatovna M. J. WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS //Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595). – 2023. – T. 3. – №. 2.